

Asistovaná sebevražda

Právní úprava v České Republice

JUDr. Ondřej Dostál, Ph.D., LL.M.
Advokátní kancelář JUDr. Holubové
Centrum pro zdravotnické právo 3.LF UK
FHS UK, IPVZ Praha

Členění situací

- 1. Aktivní usmrcení na žádost/ze soucitu
- 2. Pomoc k sebevraždě
- 3. Ukončení/nezahájení život zachraňující péče na žádost způsobilé osoby
- 4. Ukončení/nezahájení život zachraňující péče na základě předem vysloveného přání
- 5. Ukončení/nezahájení život zachraňující péče bez projevu vůle

1. Aktivní usmrcení na žádost

- Trestní zákon §219: Vražda
  - Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.“
  - § 89: odst.2): „Jednáním se rozumí i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen.“
- Kritérium společenské nebezpečnosti
  - Materiálně-formální pojetí TČ
- Budoucí právní úprava
  - Formální pojetí trestného činu...
  - ...ale privilegovaná skutková podstata pro usmrcení na žádost

Aktivní usmrcení na žádost

- Sporný speciální případ: Vysoké dávky léků tlumících bolest s konečným důsledkem zkrácení života
- Nemůže být posouzeno jako TČ, pokud
  - V medicínském zájmu pacienta (=nikoliv nutně jen prodloužení života, též kritérium kvality života)
  - Pacient řádně poučen o alternativách, rizicích a důsledcích
- Není TČ – chybí znak protiprávnosti
  - Ale nemožné okamžité usmrcení, pokud možno dávkovat mírněji...

2. Pomoc k sebevraždě

- § 230 (Účast na sebevraždě)
  - (1) Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.
  - (2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let, na těhotné ženě nebo na osobě stíženě duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinuté.

Pomoc k sebevraždě

- Jednání sebevraha není samo o sobě trestné.
- „Pohne“: přemlouvání nebo schvalování sebevražedného činu u osoby nerozhodnuté
- „Pomáhá“: opatřování prostředků, odstraňování překážek, pomoc psychická; též ponechání jedu nebo letální dávky léku v dosahu pacienta.
- Nutný úmysl (§4 TZ)
  - Přímý: pachatel chtěl následek způsobit
  - Nepřímý: pachatel věděl, že může následek způsobit, a pro ten případ s tím byl srozuměn

3. Ukončení/nezahájení péče na žádost způsobilého

- Negativní revers (§23 odst. 2 zákona 20/1966 Sb.)
  - Odmítá-li nemocný přes náležité vysvětlení potřebnou péči, vyžádá si ošetřující lékař o tom písemné prohlášení (revers).
- Náležitosti:
  - Platný projev vůle
  - Způsobilá osoba
  - Poučení o rizicích a důsledcích
  - Podrobnosti: Vyhláška 385/2006 Sb. o zdravotnické dokumentaci, příloha 1, bod 6

Ukončení/nezahájení péče na žádost způsobilého

- Důsledky:
  - Platný negativní revers chrání zdravotníka před právní odpovědností (zejm. §207 TZ)
- Problematické momenty:
  - Okamžitá nezpůsobilost, omyl, špatné poučení
  - Zástupný souhlas: §23 odst. 3 zák. 20/1966 Sb.
    - Je-li neodkladné provedení vyšetřovacího nebo léčebného výkonu nezbytné k záchraně života nebo zdraví dítěte anebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům a odpírají-li rodiče nebo opatrovník souhlas, je ošetřující lékař oprávněn rozhodnout o provedení výkonu. Toto ustanovení se týká dětí, které nemohou vzhledem k své rozumové vyspělosti posoudit nezbytnost takového výkonu.
    - U odmítnutí život zachraňující péče zpravidla vůle rodičů nebude brána v potaz

4. Ukončení/nezahájení péče: předem vyslovené přání

- Úmluva o LP a biomedicíně, čl. 8:
  - Pokud v situacích nouze nelze získat příslušný souhlas, jakýkoliv nutný lékařský zákrok lze provést okamžitě, pokud je nezbytný pro prospěch zdraví dotyčné osoby.
- Úmluva o LP a biomedicíně, čl. 9:
  - Bude brán zřetel na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání.
- Problematické momenty:
  - Vágní formulace čl. 9
  - Nemožnost předvídat
  - Průkaznost projevu vůle (písemně, notářsky...?)

Ukončení/nezahájení péče: předem vyslovené přání

- Možnosti aplikace:
  - Living Will
  - Durable Power of Attorney
- Living Will
  - Způsobilý pacient předem odsouhlasí odmítne všechny nebo některé zákroky (ventilace, výživa&tekutiny apod.) pro definované stavy nezpůsobilosti
- Durable Power of Attorney
  - Způsobilý pacient pro definované stavy nezpůsobilosti stanoví zástupce s definovanými rozhodovacími kompetencemi

5. Ukončení/nezahájení bez projevu vůle pacienta

- § 207 odst. 2 TZ: Neposkytnutí pomoci
  - Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.
- §11 odst. 1 zák. 20/1966 Sb.
  - Zdravotní péči poskytují zdravotnická zařízení státu, obcí, fyzických a právnických osob v souladu se současnými dostupnými poznatky lékařské vědy.
- §13 odst. 1 zák. 48/1997 Sb.
  - Ze zdravotního pojištění se hradí zdravotní péče poskytnutá pojištěnci s cílem zachovat nebo zlepšit jeho zdravotní stav
- Nález ÚS 206/1996 Sb. k čl. 31 Listiny
  - Rozsah nároku na péči lze definovat jen zákonem
  - Tedy např. stanovisko odb.společnosti zúžit nárok nemůže

Ukončení/nezahájení bez projevu vůle pacienta

- Kdo rozhodne o ukončení péče?
  - Lékař: chybí pravomoc; ukončení péče „indikováno v nejlepším medicínském zájmu“?
  - Zákonný zástupce: nemůže jednat jinak než „v nejlepším zájmu zastoupeného“; výjimka patrně u volby paliativní vs. intenzivní péče
  - Soud v opatrovnickém řízení?
- Možná kritéria pro rozhodování soudu
  - „Best interest“
    - Může být v „nejlepším zájmu“ osoby její zánik
  - Substituted judgement
    - Jak zjistit, co by si byl býval nyní nezpůsobilý přál?
    - Možná podjatost vypovídajících – typicky příbuzných

Závěrem: de lege ferenda

- Privilegovaná skutková podstata pro usmrcení na žádost
  - Kritéria beztrestnosti
  - Uvažováno v souvislosti s novým TZ
- Zpřesnění právní úpravy pro předem vyslovená přání
- Právní vymezení kritérií pro rozhodování na konci života
  - Zákonem nebo výslovným odkazem
  - Zákonná definice mezí hrazené péče

Děkuji za pozornost

JUDr. Ondřej Dostál, Ph.D., LL.M.
Advokátní kancelář JUDr. Holubové
Karlovo nám. 18, 120 00 Praha 2
ondrej.dostal@holubova.cz